

Patienten från Turkana

Fallrapporten beskriver en lite ljusare bild från Afrika än vi vanligen ser. Den handlar om pojken som i fyra dagar bars av sin pappa till sjukhuset i Eldoret i västra Kenya. Sjukhuset fungerar väl – även om resurserna brister – och pojken fick så småningom den vård som krävdes. I denna del av Afrika finns en framtidstro och en intressant kultur. I Turkana har man t ex funnit lämningar av en man som levde där för 1,5 miljoner år sedan.

JOAR SVANVIK

professor i kirurgi, Hälsouniversitetet i Linköping. Författaren har varit extern examinator för läkarstudenterna vid Moi-universitetet i Eldoret i västra Kenya i fem år och är akademisk koordinatör i utbytet av studenter och lärare mellan detta universitet och Hälsouniversitetet i Linköping (joar.svanvik@kir.liu.se)

II Han talade inte swahili, och vi hade svårt att hitta någon som talade hans stamspråk. Han bar på en son, kanske

man hittat lämningar i Kobi Fora av en man som levde där för 1,5 miljoner år sedan.

Han hade hört talas om sjukhuset

Tolken fortsatte: »Pojken, som är nummer fyra i en syskonskara på fem, har inte kunna äta och har haft svårt att dricka ens vatten den senaste veckan. Pappan tror att sonen har satt något i matstrupen som tar emot när han ska äta. Han har hört talas om sjukhuset i Eldoret, han har också varit på någon lokal lä-

motsvarar 13 kronor. Det är en stor summa pengar för en bonde eller teplockare i västra Kenya.

Röntgenbilden visade att pojken hade en främmande kropp, ett klockarmband, i matstrupen, ungefär mitt emellan munnen och magsäcken.

Barassa khwa Otsyula, som är toraxkirurg blev vidtalad (Barassa betyder »måndag« och khwa »son« på luhya-språket. Han är son till Otsyula och född på en måndag). Han är utbildad i Nairobi och har arbetat som toraxkirurg i Birmingham i England under tre år. Han var tidigare klinikchef på kirurgiska kliniken i Eldoret men är nu dekanus på Moi-universitetet och ansvarig för utbildningen av läkare och sjuksköterskor. Han är av luhya-stam och också ledare för klanen Omutura i västra Kenya som har 2 500 medlemmar.

Jag frågade om man skulle kunna använda ett stelt esofagoskop och extrahera armbandet. Det visade sig dock att det

Pojken var fem år, storögd och skräckslagen. Han hade inte kunnat äta och dricka på flera dagar.

Röntgenbilden visade en främmande kropp – ett klockarmband – i matstrupen.

Barassa khwa Otsyula diskuterar röntgenbilden inför torakotomin.

fem år gammal som såg utmärkt och uttorkad ut. Pojken hade stora ögon och tycktes skräckslagen. En patient på sjukhuset som talade hans stamspråk, turkana, letades upp. Det finns alltid patienter från olika områden i Kenya på Eldoret Referral Hospital även om man inte alltid kan hitta någon som talar ett av alla de 52 språken i landet.

Den tillfrågade tolken översatte till swahili och engelska och sade: »Pappan har burit på sin son i fyra dagar och vandrat hela vägen från Turkana.«

Turkanaspråket lät annorlunda än maasai, luo och luhya i mina öron. Jag har aldrig varit uppe vid Turkanasjön, men det vore intressant med tanke på att

karstation som inte kunde göra någonting och han har burit med sig pojken hela vägen till Eldoret för att få hjälp. Mamman är hemma och ammar nummer fem i syskonskaran. Pappan undrar om pojken ska dö nu.« Det är ju inte ovanligt i västra Kenya att hälften av barnen i en syskonskara dör innan de uppnått vuxen ålder.

En »medical officer« tog hand om pojken, som blev röntgad. Man frågade först pappan om han hade några pengar – men han hade inga – han hade heller inte några skor. Patienter utan skor blir omhändertagna så gott det går utan att de betalar. I övrigt får patienterna betala en del av kostnaderna, om de kan. Kostnaden per natt på Eldoret Referral Hospital

allmänna sjukhuset, Eldoret Referral Hospital, inte hade något esofagoskop som lämpade sig för detta.

Vi fick låna esofagoskopet

Vi kontaktade ett av privatsjukhusen, som drivs av en indisk familj, och frågade om vi kunde ta dit pojken och låna deras esofagoskop. Man frågade om patientens far hade några pengar, och vi upplyste om att så inte var fallet. Vi fick tala med ägaren och han sade: »Vi ställer alltid upp med »charity« inom rimliga gränser när det behövs«. Vi ringde så dr Wombani, den ende narkosläkaren i Eldoret, som är en hedersman som aldrig säger nej. Dr Wombani har arbetat i Ber-

Överst: Några av studenterna på termin 7 i läkarutbildningen vid Moi-universitetet. Ovan: Operationssjuksköterska/ koordinator på den nya operationsavdelningen på Eldoret Referral Hospital. Mitten: »Wazazi/watoto« – förälder och barn. Täljstenskonst från Kisi utanför Eldoret. Längst till höger: På sjukhuset arbetar man med kvalitetsmål trots knappa resurser.

gamo i Italien och talar alltid lågmält med sträv röst. Man får böja sig framåt för att höra vad han säger. Han har utbildat flera narkoskötare och styr narkosverksamheten på Eldoret Referral Hospital och de fyra privatsjukhusen som finns i Eldoret.

Vi åkte till privatsjukhuset. Wombani sövde pojken och vi fick låna esofagoskopet. Man kunde se armbandet genom instrumentet och man kunde ta tag i det med en tång, men det gick inte att rubba. Vi var rädda för att slita sönder matstrupen på den unge patienten om vi tog i för mycket. Uppenbarligen skulle man behöva göra en öppen operation, en torakotomi, så att matstrupen kunde öppnas från sidan så att armbandet kunde tas ut.

Vi talade ånyo med ägaren av privatsjukhuset, som dock nu inte var så hjälpsam. Han sade att de måste begränsa den »charity« som görs på sjukhuset för att få det hela att gå ihop. Dr Wombani var tvungen att väcka pojken igen, och vi fick berätta för pappan att det inte gick. Pappan såg bedrövad ut och sade: »Ska

min son dö nu?« Nästa dag sövdes patienten igen, och vi gjorde en torakotomi på det allmänna sjukhuset. Vi öppnade mellan det 5:e och 6:e revbenet och kunde lätt komma åt den utspända matstrupen, öppna den och ta ut armbandet. Esofagusväggen syddes sedan ihop, torakotomin förslöts och pojken väcktes. Man frågade nu om pappan hade några pengar till antibiotika, vilket skulle behövas efter operationen för att förebygga infektioner. Pappan svarade ånyo att han inte hade några pengar. Barassa hade några läkemedelsprov som kunde användas, och pojken fick antibiotika.

Pojken kunde nu äta igen

Några av studenterna på termin 7 i läkarutbildningen på Moi-universitet var med vid ingreppet som gjordes på den nya operationsavdelningen »Majaliwa operating theatres«, som har fem operationsalar. Alla döpta efter olika luhya-hövdingar.

Den unge patienten mådde bra efter operationen, och pappan tog med sig honom hem till Turkana efter en vecka. Det var nog tufft att bli buren under tre dagar en vecka efter torakotomin. Pojken kunde

de nu äta igen och han hade redan blivit rundare i ansiktet, och revbenen syntes inte lika tydligt i bröstkorget.

När vi träffade pappan dagen de skulle ge sig av hade han lärt sig några ord på swahili och sade: »Daktari – asante sana« och såg glad ut (Asante sana betyder »tack så mycket« på swahili). Också pojken såg gladare ut. Ögonen var inte lika stora, men han hade svårt att le mot oss.

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.